

Helsingin kaupungin lausunto

1. Raportissa ehdotetaan avustustoiminnan uudistamista kahdella vaihtoehdoisella mallilla.

- A - Tasapainoista tulevaisuutta rakentamassa (raportin kappale 4.1.)
- B - Muutokseen sopeuttaminen (raportin kappale 4.2)

Kumpi malleista soveltuu mielestänne paremmin uudistuksen lähtökohdaksi?

Valinta:

- **A - Tasapainoinen tulevaisuus, perustelu:**
- B - Muutokseen sopeuttaminen, perustelu:
- Ei kumpikaan yllä mainituista, perustelu:

Helsingin kaupunki kannattaa vaihtoehto A:ta.

Vaihtoehto A veisi järjestöjen tukemista kansallisesti yhdenmukaisempaan ja yhdenvertaisempaan suuntaan. Vaikuttavuusperusteisuuden vahvistaminen on kannatettava tavoite, jota ehdotettu 5–6 vuoden avustustoiminnan aikajänne tukee.

Ehdotuksen mukaan avustukset suunnattaisiin jatkossa valtakunnallisiin painopisteisiin (78 %), alueellisten tarpeiden perusteella (15 %) sekä hallitusohjelman mukaisiin erityispainotuksiin (7 %). Alueellisten tarpeiden perusteella myönnettävän rahoituksen määrä ehdotuksen mukaan kasvaisi, mikä lisäisi mahdollisuuksia vaikuttavampaan paikalliseen järjestötyöhön.

Alueellisten erityispiirteiden ja –tarpeiden on edelleen oltava vahvoja paikallista järjestötoimintaa ohjaavia tekijöitä. Tämä edellyttää, että ehdotuksen mukainen hyvinvointialueiden, alueen kuntien ja järjestöjen yhteinen järjestötoiminnan tarpeiden määrittelyprosessi toteutuu. Tarpeita ei voida määritellä pelkästään esimerkiksi asiantuntijalaitosten tietovarantojen perusteella, vaan se tarvitsee tuekseen paikallista asiantuntemusta ja vuoropuhelua.

Valtakunnallisten painopisteiden perusteella suunnattavista avustuksista 79 % suunnataan teemaperusteisesti terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen ja 21 % suunnataan muuhun tärkeään toimintaan. Ehdotuksessa mainitaan, että muuta erityisen tärkeää toimintaa voi olla esimerkiksi sosiaalisin ongelmiin, vähemmistöryhmiin sekä väkivallan ja sen vaikutusten vähentämiseen liittyvä toiminta. Raportti ei sisällä tietoa tai suosituksia vammaisjärjestöjen avustustoiminnan tulevaisuudesta tai arviointia siitä, miten ehdotetut vaihtoehdot vaikuttavat tähän kohderyhmään. Tulkinnanvaraiseksi jää, mitä kaikkea vähemmistöryhmillä tarkoitetaan. On tärkeää huomioida avustusten kohdentuminen myös eri vammaisryhmiin jatkossakin.

Helsingin näkökulmasta ”muun tärkeän toiminnan” avustusten kohdentaminen nousee keskeiseksi. Helsinki on suuri kaupunki, jossa monet mainituista ilmiöistä tulevat esille muuta maata voimakkaammin.

2. Selvityshenkilön raportissa esitetyssä Tasapainoinen tulevaisuus- avustusmallissa avustuksia kohdennettaisiin viidelle teema-alueelle, jotka liittyvät yhteiskunnan keskeisiin haasteisiin, joihin liittyvään toimintaan tulisi jatkossa kohdentaa STEA-avustuksia. Teemat

liittyvät suomalaisen yhteiskunnan keskeisiin haasteisiin, kuten ikärakenteen muutokseen ja kansansairauksiin. Kappaleessa 4.1 esitetyt teemat ovat:

- lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin lisääminen
- ikääntyneiden toimintakyvyn tukeminen
- mielenterveyden edistäminen
- yksinäisyyden vähentäminen ja osallisuuden vahvistaminen
- väestöterveyden edistäminen ja kansansairauksien ehkäisy)

Ovatko esitetyt teemat edustamasi organisaation näkökulmasta perusteltuja?

Esitetyt teemat perustuvat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tietopohjaan. Selvityshenkilö on kuullut laajasti asiantuntijoita vaihtoehto A:n pohjaksi, kuten selvityksen kohdassa 4.1.1. todetaan. Selvityshenkilön mukaan teemoista kaksi ensimmäistä sijoittuvat voimakkaan ikärakennemuutoksen seurauksena elämänkulun alku- ja loppupäähän. Kolme muuta ovat terveyden sekä psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin peruspilareita, jotka koskevat läpileikkaavasti kaikkia väestöryhmiä. Mielenterveyden edistämisen osalta erityistä huomiota halutaan kiinnitettävän nuoriin ja nuoriin aikuisiin.

Esitetyt teemat ovat tärkeitä väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmasta. Väestön ikääntyessä ja ikääntyneiden määrän kasvaessa erityisesti ikääntyneisiin liittyvä teema on tärkeä. Huomionarvoista on, että työikäistä väestöä ei erikseen mainita osana esitettyjä teemoja eikä teemojen sisältökuvauksissa esiinny työikäisen väestön kannalta keskeisiä näkökulmia, kuten työ- ja toimintakyvyn edistämisen, asumisen ja päihitteettömyyden sisältöjä. Elämänkaaren mukainen tarkastelu huomioisi myös työikäisen väestön ja vahvistaisi yhdenvertaisuusnäkökulmaa. Työikäisen väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämällä vaikutetaan välillisesti myös lasten, nuorten ja perheiden tilanteisiin sekä ennaltaehkäistään ikääntyvien hyvinvointi- ja terveysriskejä. Helsingin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen ja koordinaatio rakentuvat elämänkaarajatteluun, mikä on toiminut hyvin. Kaikki kolme elämänkaaren mukaista väestöryhmää pitäisi olla teemoissa huomioituna.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyy vahvasti myös turvallisuuden edistäminen, joten turvallisuus -teeman sisältyminen osaksi teemaluokittelua tai teemojen sisältökuvauksia vahvistaisi esimerkiksi perhe- ja lähisuhdeväkivallan, arjen turvallisuuden ja koti- ja vapaa-ajan tapaturmien näkökulmia.

Ennaltaehkäisevän toiminnan lisäksi jo tunnistettujen haasteiden tai riskien korjaamiseen tähtäävä sote-toimintaa tukeva järjestöyhteistyö on tärkeä huomioida jatkossakin (esim. lastensuojelujärjestöt, kuntouttava mielenterveys- ja päihdetyön järjestötoiminta). Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön keskeisenä tavoitteena on väestön hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen, joten on tärkeä huomioida, että haavoittuvassa asemassa olevat väestöryhmät tulevat huomioitua järjestöavustusten teemoissa ja kriteereissä.

On hyvä, että teemat ovat riittävän ylätasolla, jotta avustuskriteerit mahdollistavat myös alueellisen reagoinnin. Käynnistämävaiheessa teemaryhmien käytännön koordinointiin tulee kiinnittää erityistä huomiota, jotta malli olisi kaikille toimijoille mahdollisimman selkeä.

Arvionne teema-alueiden tärkeydestä asteikolla 1-5 (1= tärkein, 5 = vähiten tärkeä); Käytä kutakin vaihtoehtoa vain kerran seuraavissa kysymyksissä. A) Lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin lisääminen

- 1. Tärkein
- 2. Toiseksi tärkein
- 3. Kolmanneksi tärkein
- 4. Neljänneksi tärkein
- 5. Vähiten tärkeä

Arvionne teema-alueiden tärkeydestä asteikolla 1-5 (1= tärkein, 5 = vähiten tärkeä)B) ikääntyneiden toimintakyvyn tukeminen

- 1. Tärkein
- 2. Toiseksi tärkein
- 3. Kolmanneksi tärkein
- 4. Neljänneksi tärkein
- 5. Vähiten tärkeä

Arvionne teema-alueiden tärkeydestä asteikolla 1-5 (1= tärkein, 5 = vähiten tärkeä)C) mielenterveyden edistäminen

- 1. Tärkein
- 2. Toiseksi tärkein
- 3. Kolmanneksi tärkein
- 4. Neljänneksi tärkein
- 5. Vähiten tärkeä

Arvionne teema-alueiden tärkeydestä asteikolla 1-5 (1= tärkein, 5 = vähiten tärkeä)D) yksinäisyyden vähentäminen ja osallisuuden vahvistaminen

- 1. Tärkein
- 2. Toiseksi tärkein
- 3. Kolmanneksi tärkein
- 4. Neljänneksi tärkein

- 5. Vähiten tärkeä

Arvionne teema-alueiden tärkeydestä asteikolla 1-5 (1= tärkein, 5 = vähiten tärkeä)E)
Väestöterveyden edistäminen ja kansansairauksien ehkäisy

- 1. Tärkein
- 2. Toiseksi tärkein
- 3. Kolmanneksi tärkein
- 4. Neljänneksi tärkein
- 5. Vähiten tärkeä

Helsingin kaupunki katsoo kaikkien teemojen olevan yhtä tärkeitä.

3. Selvityshenkilön raportissa on esitetty kappaleessa 4.1.3., että järjestöjen toiminnan alueellisia hyödyntämismahdollisuuksia voitaisiin lisätä ja hallinnollista taakkaa keventää siirtämällä hyvinvointialueiden järjestöavustukset STEAn hallinnoitavaksi? Kannatatteko ehdotusta järjestöavustusten siirtämisestä hyvinvointialueilta STEA-avustuksiksi? Valinta:

- **Kyllä**, perustelu (ei pakollinen)
- Ei, perustelu (ei pakollinen)

Helsinki kannattaa varauksella hyvinvointialueiden järjestöavustusten kokonaisuuden siirtämistä STEA-avustuksiksi. Helsinki pitää ehdottomana, että kunnat ja hyvinvointialueet voivat ehdotuksessa kuvatulla tavalla vahvasti osallistua paikallisen järjestötoiminnan tarpeiden määrittelyyn. Siirron ei tule heikentää Helsingin ja hyvinvointialueiden mahdollisuutta linkittää järjestöjen toimintaa omaan järjestämisstrategiaansa. On tärkeää, että paikallistasolla vaikuttavaa työtä tekevien pienten sosiaali- ja terveysalan järjestöjen toimintaedellytysten turvaaminen tulee jatkossakin mahdollistua.

Helsinki jakaa vuosittain noin 1,2 miljoonaa euroa sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen avustuksia. Myönteisiä avustuspäätöksiä tehtiin vuodelle 2025 yhteensä 23 kappaletta, joista kuusi oli sellaisia, joiden avustussumma oli alle 10 000 euroa. Lisäksi on sellaisia järjestöjä, jotka saavat sekä sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen avustuksia kuin kaupunginhallituksen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen avustuksia. Mikäli avustusvalmistelu siirtyy miltään osin STEA:lle, on riskinä paikallistason tuntemuksen menettäminen ja järjestöjen sitouttaminen paikalliseen yhteistyöhön kaupungin ja alueen muiden järjestöjen kanssa. Helsinki kohtaa tyyppillisesti muuta valtakuntaa herkemmin uusia ilmiöitä, joiden hoitamisessa järjestöillä on ollut useasti julkista sektoria paremmat edellytykset toimia ja reagoida ketterästi. Mikäli päätöksenteko on paikallistason sijaan STEA:lla ja valtakunnallisissa, pitkissä teemallisissa ohjelmissa, herkkyyys reagoida yhteiskunnallisiin tarpeisiin heikkenee.

Selvityshenkilön ehdotuksen mukaisesti hyvinvointialueen sekä ko. alueen kuntien tulee yhdessä määritellä erityiset tarpeet paikalliselle järjestötoiminnalle. Tämän yhteistyön toteutuminen on erittäin tärkeää, jotta alueelliset tavoitteet on mahdollista saavuttaa. Helsinki on suuri kaupunki, jolla on omia erityishaasteita ja ilmiöitä, joihin vastaamiseksi tarvitaan alueellista asiantuntemusta sekä järjestöjen työtä.

4. Kappaleessa 4.1.1.6 selvityshenkilö on esittänyt tapoja, joilla teemoja olisi mahdollista työstää edelleen siten, että STEAlla on alkuvaiheessa merkittävä rooli. Miten mielestänne mahdolliset muut teemat tulisi määritellä?

Ehdotus teemojen jatkotyöstämisestä yhteiskehittämisen prosessissa on kannatettava. Teemakausien ehdotetaan kestävän vähintään viidestä kuuteen vuotta. Hyvinvointialueilla ja kunnilla tulee jatkossa olla mahdollisuus osallistua teemakausien tulosten arviointiin sekä myös uuden teemakauden teemojen valintaan, jotta alueiden näkemyksiä huomioitaisiin jatkossakin. Keskeisiä teemoja on tarpeellista arvioida tietyllä aikavälillä uudestaan, jotta ne vastaavat jatkossakin väestön hyvinvoinnin ja terveyden tilaan ja huomioivat mahdolliset ajankohtaiset ilmiöt. Alueellisten tarpeiden ja erityispiirteiden huomioiminen on tärkeä turvata yhteistyön kautta jatkossakin.

5. Muita huomioitane raportista